Portretten Kunst & Cultuur in zorg en ondersteuning

Een overzicht van elf kunstinitatieven in de ouderenzorg



Vilans

Introductie

Kunst en Cultuur geven letterlijk en figuurlijk kleur aan het leven. Ook in de ouderenzorg. Ze vergroten de verbondenheid, brengen mensen in beweging, geven een andere en creatieve kijk op zorg en maken deelnemers simpelweg blij. Wij spraken culturele aanjagers in ouderenzorgorganisaties om te kijken en te leren van hun ervaringen. In deze gesprekken kwamen een aantal kunstinitiatieven naar voren. Om te leren van elkaars ervaringen en innovatieve elementen uit te lichten, waaronder hoe zij deze initiatieven duurzaam organiseren lichten we in dit boekje een aantal kunstinitiatieven in portretvorm uit:

Utrecht Museumdag

Utrecht Museumdag organiseert culturele ervaringen voor ouderen, hun familie en naasten. Dit initiatief brengt Utrechtse cultuurliefhebbers die niet meer zelfstandig op pad kunnen en musea bij elkaar. Ouderen bezoeken een museum, of als dat niet meer mogelijk is komt het museum naar de zorglocatie toe.



AxionContinu



Park Zuiderhout

Artist- in residence

Met Artist in residence verbleven 3 kunstenaars voor 3 maanden in Park Zuiderhout. Zij woonden en werkten er en lieten zich inspireren door hun gesprekken met bewoners in hun kunst. De gemaakte werken waren te zien in de tentoonstelling ‘De ontmoeting’.



Liemerije

Kunstcarroussel

Creatief programma binnen ouderenzorgorganisatie Liemerije, waarbij bewoners via een strippenkaart kunnen deelnemen aan verschillende kunstworkshops, zoals Grafiek, Keramiek, Dans en Slagwerk, om plezier en inspiratie in hun dagelijkse routine te brengen.

Participatiekoor Eigen wijs

Participtatiekoor ‘Eigen Wijs’ bestaat al 15 jaar en is een van de oudste participatiekoren van Nederland. Het koor is voor mensen met dementie en een partner, familielid of vriend die van zingen houden.



AxionContinu



Vitalis

Lichterbij (Glow)

In Lichterbij gingen ouderen in gesprek met een stadsdichter over eenzaamheid. Op basis van hun verhalen schreef de dichter gedichten, die samen met een kunstenaar op oude lakens werden geborduurd. Tijdens het GLOW Festival hingen deze gedichten aan lantaarnpalen en waren ze voor iedereen te lezen.

Vilans

Introductie



ZuidOostZorg

Bisto Grutsk?

Bisto Grutsk brengt kunst, persoonlijke verhalen en ontmoeting samen. Ouderen uit Opsterland zijn geportretteerd in stijl van de oude meesters en vertellen over waar zij trots op zijn, hun vakmanschap en het ouder worden. De expositie nodigt bezoekers uit om met elkaar in gesprek te gaan over trots, verandering en wat van waarde blijft.

Kind aan tafel

Bij Kind aan Tafel ontmoeten basisschoolkinderen en bewoners van een zorgcentrum elkaar. Tijdens activiteiten zoals spelletjes, muziek maken, bewegen en kienen ontstaan mooie gesprekken, warme contacten en nieuwe inzichten tussen jong en oud.



Sevagram

Langer, Leuker, Leven met Cultuur

Bewoners van zorgcentra en zelfstandig wonende senioren maakten via workshops kennis met kunstvormen zoals muziek, dans, drama en beeldende kunst. De workshops stimuleerden creativiteit, nieuwe vaardigheden en ontmoeting, en verkenden de mogelijkheden van kunst binnen de ouderenzorg.



Zorggroep Oude en Nieuwe land



Rosa Spier Huis

Zomerfestival

Tijdens het Rosa Spier Huis Zomerfestival beleven jong talent en oudere kunstenaars samen concerten, voorstellingen, workshops en andere creatieve activiteiten. Bewoners ondersteunen elkaar bij het maken en beleven van kunst. Het festival vindt plaats in het Rosa Spier Huis en wordt dit jaar voor de vijfde keer georganiseerd.



Cordaan

Ambulant Kunstteam

Het Ambulant Kunstteam van Cordaan brengt kunst en cultuur bij ouderen thuis. Kunstenaars begeleiden thuiswonende cliënten één-op-één bij een creatieve activiteit die aansluit bij hun wensen. Het traject start met zes weken begeleiding en kan worden verlengd. Het team maakt deel uit van het programma Kunst & Zorg.

KunstKast

De KunstKast is een verrijdbare kast met kunstwerken, kijkwijzers en gespreksvragen. Door samen naar kunst te kijken en deze te ervaren, ontstaan gesprekken, herinneringen en ontmoetingen. De kast rouleert tussen locaties en maakt kunst op een laagdrempelige manier toegankelijk voor bewoners.



Pieter van Foreest

Vilans

KUNSTPORTRET 1

Kunstcarrousel

Creatief programma binnen ouderenzorgorganisatie Liemerije, waarbij bewoners via een strippenkaart kunnen deelnemen aan verschillende kunstworkshops, zoals Grafiek, Keramiek, Dans en Slagwerk, om plezier en inspiratie in hun dagelijkse routine te brengen.

Vernieuwende kenmerken:

Laagdrempelige kennismaking met kunst



Veelzijdig aanbod van kunstactiviteiten







In het kort

Betrokkenen

Vanuit een opgebouwd netwerk van kunstenaars, culturele organisaties en lokale verenigingen kwam de activiteit tot stand. Medewerkers en vrijwilligers van Liemerije ondersteunden hierbij.

Tijd & duur

In 2023 en 2024 heeft de kunstcarrousel plaatsgevonden.

Financiering

Mede mogelijk gemaakt door subsidie van het Leven Lang Kunstfonds.

Organisatie

Liemerije

Meer lezen hierover?
Bekijk de link

Liemerije
mensgerichte zorg

KUNSTPORTRET 2

Utrecht Museumdag

Utrecht Museumdag organiseert culturele ervaringen voor ouderen, hun familie en naasten. Dit initiatief brengt Utrechtse cultuurliefhebbers die niet meer zelfstandig op pad kunnen en musea bij elkaar. Ouderen bezoeken een museum, of als dat niet meer mogelijk is komt het museum naar de zorglocatie toe.

Vernieuwende kenmerken:

Duurzaam karakter



Grootschalige aanpak





Foto (links) is van Museum Speelklok en foto (rechts) van Museum Catharijneconvent. De fotograaf: Willem Mes

In het kort

Betrokkenen

Samenwerkingsinitiatief van Samenwerkende Utrechtse Musea en zorginstellingen AxionContinu, Vecht en IJssel, Careyn en het Bartholomeus gasthuis. Naasten en vrijwilligers ondersteunen bij de bezoeken. Jaarlijks zijn er rond de 300 activiteiten.

Tijd & duur

AxionContinu werkt al 17 jaar samen met de Utrechtse musea.

Financiering

Dit programma wordt gefinancierd vanuit de Van Baaren Stichting.

Organisatie

AxionContinu

Lees meer hierover op de website van Utrecht Museumdag.

Axioncontinu
wonen, zorg en revalidatie

KUNSTPORTRET 3

Participatiekoor Eigen Wijs

Participtatiekoor ‘Eigen Wijs’ bestaat al 15 jaar en is een van de oudste participatiekoren van Nederland. Het koor is voor mensen met dementie en een partner, familielid of vriend die van zingen houden.

Vernieuwende kenmerken:

Verbinding door muziek



Duurzaam verankering van deelname







De fotograaf: Willem Mes

In het kort

Betrokkenen
AxionContinu in samenwerking met een professioneel dirigent. Ook naasten zijn actief betrokken bij het participatiekoor ‘Eigen Wijs’.

Tijd & duur
Er is een Eigen Wijs koor in Utrecht en in Ijsselstein.
Beide koren repeteren wekelijks.

Financiering
Dit programma wordt gefinancierd door het Lang Leve Kunstfonds, het Richard Hoogland fonds en de Vriendenstichting van AxionContinu..

Organisatie
AxionContinu

Een vergelijkbaar initiatief is het Koor Zonder Grenzen. In dit koor zingen mensen met en zonder dementie samen. Het is ontstaan vanuit een samenwerking tussen Alzheimer Trefpunt Doetinchem en Lang Leve Kunst & Naoberschap (Amphion Cultuurbedrijf).

Axioncontinu
wonen, zorg en revalidatie

KUNSTPORTRET 4

Artist- in residence

Park Zuiderhout heeft met het project AIR De Missie een platform geboden aan kunstenaars die de betekenis van zingeving en religie wilden onderzoeken. Het contact en de verbinding met bewoners vormden daarbij een belangrijk onderdeel. Iedere kunstenaar verbleef drie maanden in een logeerkamer en maakte in deze periode nieuw werk. Naast professionele kunstenaars zijn er ook afgestudeerde studenten van kunstacademie Sint Joost op residency geweest.

Vernieuwende kenmerken:

Tijdelijke inbedding van kunstenaars in het zorgcentrum



Wederzijdse inspiratie tussen kunstenaars en bewoners









In het kort

Betrokkenen

In samenwerking met het Stedelijk Museum Breda zijn twee exposities georganiseerd met werk dat tijdens het verblijf door de kunstenaars is gemaakt. Blader hier online door het magazine

Tijd & duur

Het project liep in 2021 - 2022 en is inmiddels afgerond.

Financiering

AIR De Missie wordt mede mogelijk gemaakt door Kunstloc.

Organisatie

Park Zuiderhout

Lees meer over de opbrengsten.

Park Zuiderhout

KUNSTPORTRET 5

Lichterbij (Glow)

Voor het project Lichterbij gingen ouderen in gesprek met een stadsdichter over hun ervaringen met eenzaamheid. Op basis van deze persoonlijke verhalen schreef de stadsdichter een reeks gedichten. Samen met een kunstenaar borduurden de ouderen de teksten op oude lakens, die vervolgens rondom lantaarnpalen werden bevestigd. Tijdens het festival GLOW werden deze gedichten letterlijk in het licht gezet, wanneer de lantaarnpalen aansprongen.

Vernieuwende kenmerken:

Bespreekbaar maken van persoonlijke thema's



Combinatie van meedere kunstdisciplines







In het kort

Betrokkenen
Een samenwerking van Vitalis met de stadsdichter Jessica Bartels en kunstenaar Elke Veltman bij Vitalis.

Tijd & duur
Eenmalig project (in 2022)

Financiering
Het project is mede mogelijk gemaakt door Fontys, Cultuur & Kunst Eindhoven (CKE) en Vitalis.

Organisatie
Vitalis

Binnen Vitalis speelt Kunst en Cultuur al 25 jaar een belangrijke rol, voor meer inspirerende projecten en de organisatie-aanpak bekijk de website van Vitalis.

KUNSTPORTRET 6

Bisto Grutsk?

Brengt kunst, ontmoeting en persoonlijke verhalen samen. Zestien inwoners van Opsterland zijn geportretteerd in de stijl van de oude meesters en vertellen over waar zij trots op zijn, hun vakmanschap, de veranderingen die het leven met zich meebrengt en wat voor hen van waarde blijft. De expositie nodigt bezoekers uit om stil te staan bij thema's als trots, ouder worden en meesterschap, en stimuleert ontmoeting en gesprek tussen bezoekers, buurtbewoners en de geportretteerden.

Vernieuwende kenmerken:

Kunst als gespreksstarter



Wederzijdse inspiratie tussen bezoekers en bewoners







In het kort

Betrokkenen
Thuiswonende ouderen en cliënten van ZuidOostZorg. Samenwerking tussen gemeente Opsterland, museum Opsterlân en ZuidOostZorg.

Tijd & duur
Expositie met 16 portretten in museum en daarna reizend.

Financiering
ZuidOostZorg, Gemeente Opsterland en Museum Opsterlân.

Organisatie
ZuidOostZorg & Museum Opsterlân.

Wie waren nog meer betrokken?

Interviews door Arend Waninge en fotografie door Sander Martens.

KUNSTPORTRET 7

Kind aan tafel

Basisschoolkinderen en bewoners van het zorgcentrum komen samen bij Kind aan tafel. Het doel creëren van wederzijdse ontmoetingen. Jong en oud trok met elkaar op tijdens activiteiten, zoals spelletjes, maken van muziek en bewegen of kienen. Kinderen leren de wereld van ouderen beter begrijpen, terwijl bewoners worden gestimuleerd om actief mee te doen. De ontmoetingen leverden mooie gesprekken, warme contacten en betekenisvolle ontmoetingen op.

Vernieuwende kenmerken:

Ontmoeting tussen generaties



Wederzijdse inspiratie tussen jong en oud









In het kort

Betrokkenen
Kinderen van de basisschool, bewoners van het zorgcentrum en zorgmedewerkers. Eindafsluiting is ook een externe partij betrokken.

Tijd & duur
Het project komt jaarlijks terug en duurt circa 6 ontmoetingen/weken.

Financiering
Het project viel onder de verwenzorg tak van zorgorganisatie Sevagram. De organisatie is Planetree gecertificeerd.

Organisatie
Sevagram

KUNSTPORTRET 8

Langer, Leuker, Leven met Cultuur

Bewoners maken via workshops kennis met verschillende kunstdisciplines, als muziek, dans, drama en beeldende kunst. Professionele kunstdocenten verzorgden deze voor zowel bewoners van de zorgcentra als zelfstandig wonende senioren. De workshops stimuleren creativiteit, nieuwe vaardigheden en samenzijn, en hielpen bij het verkennen of kunst structureel binnen de ouderenzorg kan worden ingezet.

Vernieuwende kenmerken:

Verkenning van behoeften van ouderen



Bundeling van verschillende kunstvormen









In het kort

Betrokkenen
Professionele kunstdocenten verzorgen de workshops. Bewoners uit het zorgcentrum en de buurt/regio sluiten aan. Ook een welzijnscoördinator sluit aan en medewerker van Cultuurbedrijf NOP.

Tijd & duur
Ongeveer 1,5 tot 2 uur per workshop.

Financiering
Financiering wordt verzorgd door de Gemeente Noordoostpolder.

Organisatie
Zorggroep Oude en Nieuwe land en Cultuurbedrijf Noordoostpolder

LLLmC 3.0

In september start de derde editie van Langer, Leuker, Leven met Cultuur. In deze editie worden alle dorpen bezocht.

KUNSTPORTRET 9

Zomerfestival

Het Rosa Spier Huis Zomerfestival is een evenement verspreid over meerdere dagen waarop jong talent en talent op leeftijd gezamenlijk kleurrijke voorstellingen, concerten, workshops en andere creatieve activiteiten beleven. Bewoners samen met medewerkers, naasten en vrijwilligers genieten van het beoefenen en beleven van kunst.

Vernieuwende kenmerken:

Duurzame programmering



Breed aanbod van kunst- en cultuuractiviteiten









In het kort

Betrokkenen
Het Zomerfestival is een initiatief van en voor bewoners, medewerkers, vrijwilligers, naasten en buurtgenoten.

Tijd & duur
Er hebben al 5 edities van het Zomerfestival plaatsgevonden.

Financiering
Fondsen & Rosa Spier Huis

Organisatie
Rosa Spier Huis (afdeling Kunst & Community van het Rosa Spier Huis

Bekijk hier het filmpje van de laatste editie: Zomerfestival Rosa Spier Huis 2026

Rosa Spier Huis

KUNSTPORTRET 10

Ambulant Kunstteam

Het Ambulant Kunstteam van Cordaan brengt kunst en cultuur bij ouderen thuis. Amsterdamse kunstenaars werken één-op-één met cliënten die zorg thuis ontvangen en een wens hebben om creatief aan de slag te gaan. Dit start met een traject van zes weken en kan bij een goede match worden verlengd. Het team is onderdeel van het programma Kunst & Zorg.

Vernieuwende kenmerken:

Integratie van kunst en zorg



Persoonsgerichte benadering









In het kort

Betrokkenen
Amsterdamse kunstenaars en kunstdocenten van diverse disciplines. Ouderen die zorg ontvangen van Cordaan.

Tijd & duur
Het project loopt sinds 2022. Het traject start met een periode van zes weken.

Financiering
Alle kunstenaars worden voor hun inzet betaald vanuit de zorgindicatie WMO en WLZ – dagbesteding.

Organisatie
Cordaan

Fotograaf
Bastiaan Musscher

KUNSTPORTRET 11

KunstKast

De KunstKast is een verrijdbare kast met lades waarin kunstwerken liggen, inclusief een kijkwijzer en gespreksvragen. De kast maakt beeldende kunst toegankelijk en nodigt uit tot ontmoeting. Door samen te kijken en te voelen prikkelen de kunstwerken de nieuwsgierigheid en ontstaan gesprekken en herinneringen. De KunstKast rouleert tussen locaties, zodat bewoners kunst op een laagdrempelige manier kunnen beleven.

Vernieuwende kenmerken:

Kunst als gesprekstarter

Inzetbaar over meerdere zorglocaties





In het kort

Betrokkenen
KunstZinnig Pieter laat de KunstKast rouleren tussen de verschillende huizen van Pieter van Foreest. Ook zijn er vrijwilligers betrokken.

Tijd & duur
De KunstKast is sinds een paar jaar aanwezig. Er is geen vaste tijdsduur, de gesprekstijd varieert.

Financiering
Fonds Stichting Op Visite. Nu is het onderdeel van KunstZinnig Pieter, een kunstprogramma voor heel Pieter van Foreest.

Organisatie
Pieter van Foreest

Wie zijn de makers?

De makers van de kunstkast zijn Marja van Rossum, Filosoof en schrijver. Yke Prins beeldend kunstenaar en Museumgids en beeldend kunstenaar Riëlle Beekmans

Pieter van Foreest

Colofon

Auteurs

Rachelle Rinzema | r.rinzema@vilans.nl
Aukelien Scheffelaar | a.scheffelaar@vilans.nl

Meer weten?

Wil je meer weten over één van de initiatieven neem contact op met ons en dan brengen wij je in contact.

Dit is Vilans

Vilans is de kennisorganisatie voor zorg en ondersteuning. We combineren ervaringen met kennis uit onderzoek, en maken daar praktische kennisproducten van die je meteen kunt gebruiken. Zo maakt onze nieuwe kennis de zorg nog beter, en kunnen mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben leven zoals zij dat willen.

Projectinformatie

Project: Verkenning Kunst en Cultuur in de ouderenzorg
Periode: 2025 - 2026

Met dank aan de deelnemende organisaties

Liemerije, AxionContinu, Park Zuiderhout, Vitalis, ZuidOostZorg, Sevagram, Zorggroep Oude en Nieuwe land, Rosa Spier Huis, Cordaan en Pieter van Foreest

Vilans | Kennisorganisatie voor langdurige zorg | www.vilans.nl
BeterOud | www.beteroud.nl

Vilans